

KARTA EWIDENCYJNA ZABYTKU NIERUCHOMEGO NIEWPISANEGO DO REJESTRU ZABYTKÓW

3. Miejscowość

WOŁÓW

1. Nazwa

Historyczny układ urbanistyczny miasta wraz z terenem, na którym jest znaczna ilość zabytków archeologicznych

2. Czas powstania

**pradzieje, 1285, 1317, 1465,
1591, 1756, 1830, 1945**

9. Materiały graficzne

4. Adres (ulica, nr posesji)

5. Przynależność administracyjna

Województwo **DOLNOŚLĄSKIE**

Powiat **WOŁOWSKI**

Gmina **WOŁÓW**

6. Współrzędne geograficzne

51°20'12"N 16°38'40"E

7. Użytkowanie obecne

**mieszkalne
rolnicze**

8. Stan zachowania

4

10. Istniejące zagrożenia, najpilniejsze postulaty konserwatorskie

Poprzednie nazwy miejscowości: 1202, 1218, 1227, 1233 r. - Wołouo; 1228 r. - Woioiw; 1288 r. - Wolaw; ok. 1300 r. - Wolow; 1311 r. - Wolavia; ok. poł. XVIII w. - Woiaiu; 1787 do 1945 r. - Wohlau.

Znaczenie i pochodzenie nazwy wsi: Nazwa polska pochodzi od wołu. Może ona oznaczać miejsce z wołami (hodowlę, wypas, targ bydłęcy) lub pochodzić od przezwiska Wól. Nazwa niemiecka jest zniekształconym zapisem fonetycznym nazwy polskiej.

Historia miasta: ok. 1285 r. Książę Henryk Głogowski (Przemysław Ścinawski?) nadaje zakładanemu właśnie miastu prawo niemieckie. Na potrzeby lokacji miasta książę nabył prawdopodobnie część terenów znajdujących się w posiadaniu szlachty. Miasto powstało w pobliżu Krzywego Wołowa (wówczas wsi), częściowo na terenach Polskiej Wsi. Nie jest znana dokładna data założenia miasta, znany jest natomiast dokument z 1292 r. potwierdzający ten fakt. Dokument z datą 12. 11. 1292 r. wystawiony przez księcia Henryka 111 Głogowskiego dla wójta Trudwina z Wołowa potwierdzający jego prawa i obowiązki. Po wykupieniu dziedzicznego wójtostwa, najdalej od 1591 r., ziemia ta należała do miasta. Przy parku *Schreyera* znajdowała się szubienica miejska. Przed bramą Ścinawską leżały ogrody mieszczan. W 1330 r. wymieniano tu ogrody 3 garncarzy i jednego bednarza, ok. 1317 r. Książę Bolesław legnicko-brzeski, dążąc do zjednoczenia ziemi wołowskiej, ok. 1317 r. kupił miasto i zamek Wołów. W 1323 r. w krakowskim traktacie pokojowym z dnia 10 sierpnia 1323 r. książę Bolesław Legnicki dobrowolnie zrezygnował z klasztoru w Lubiążu oraz zamku i miasta Wołowa. Ok. 1300 r. w Wołowie znajdowała się mennica (podobnie jak i w innych miastach). Dnia 8.07. 1324 r. Książę Konrad I Oleśnicki przekazał Wołów wraz z wsiami: Stobno, Krzydliną Małą i Wielką dożywotnio Wernherowi von Pannewitz, który w ten sposób stał się pierwszym starostą książąt oleśnickich w Wołowie. W Wołowie potwierdzone jest istnienie szkoły miejskiej w 1390 r. W 1465 r. pożar całego miasta. W 1498 r. książę Jan z Żagania nadał miastu Wołów prawo wyłącznej sprzedaży swojego piwa w okręgu Wołów. W 1538 r. miasto otrzymało przywilej wolnego jarmarku. Od 1542 r. w mieście działała szkoła ewangelicka. W 1579 r. przybywa do Wołowa Paul Filssmayer i zakłada tu pierwszą aptekę, przy ul. Aptecznej. W 1589 r. książę Jerzy nadał mu państwowe przywileje i szczególne prawa i swobody. W latach 1618-1648 r. podczas wojny 30-letniej Wołów był na zmianę punktem oporu wojsk szwedzkich i cesarskich. W ciągu 7 lat miasto musiało zapłacić za utrzymanie Szwedów 71928 guldenów, 34 grajcary, a w następnych 5 miesiącach drugie tyle. Mieszczanie uciekli do Polski, gdzie pozostawali aż do zakończenia wojny. Już w 1643 r. książę wezwał ich do powrotu do miasta. W dniu 12 V 1689 r. Pożar strawił miasto z wyjątkiem 20 domów. W latach 1756, 1781-1786 r. odbudowa Wołowa po kolejnym strasznym pożarze. Odbudowane zostały: kościół ewangelicki, ratusz i ciężko uszkodzony zamek, lecz już bez wieży, a także folwark we Wsi Polskiej. Przed 1830 r. zasypano większość otaczających Wołów bagien i stawów, między innymi staw zamkowy i staw przy wale *Wallteich*. W 1830 r. w Wołowie otwarte są 2 bramy, Ścinawska i Wrocławska, prowadzące do przedmieść Ścinawskiego, Wrocławskiego i Wińskiego. Brama-furta Zamkowa jest zamknięta. W mieście istnieje 5 mostów. W 1845 r. w Wołowie działają: apteka, drukarnia książek, browar miejski, słodownia miejska, browar zarządu majątków państwowych, gorzelnia i cegielnia, należące do ww. zarządu, cegielnia miejska. Ta ostatnia położona na końcu terenów Wsi Polskiej. W 1841 r. została wybudowana na nowo, z dwoma piecami i dwoma magazynami-suszarniami. W 1897 r. w granice Wołowa włączono Polską Wieś (zwaną w 1317 r. Ywanowicz), stanowiącą teraz zachodnie przedmieście miasta.

Pierwszy ratusz wołowski spłonął podczas pożaru w 1465 r. Kolejny do 1689r. Miał murowaną, smukłą wieżę W 1689 r. po pożarze został przekształcony, wieżę przebudowano na trójstopniową. W 1767 r. w wieżę uderzył piorun i spłonęła aż do cokołu wraz z dwoma sąsiednimi domami, z których jeden należał do radcy, a drugi do księgarza. W 1945 r. ratusz był poważnie uszkodzony. Na początku lat 60-tych XX w. odbudowany.

cd. załącznik nr 2

11. Adnotacje o inspekcjach, informacje o zmianach (daty, imiona i nazwiska wypełniających)

12. Opracowanie karty ewidencyjnej (autor, data i podpis)

czerwiec 2023
Justyna Kość